

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فلسفة التربية الإسلامية

(دراسة مقارنة بين فلسفة التربية الإسلامية و الفلسفات
التربوية المعاصرة)

فلسفه تربيت اسلامی
(مطالعه تطبیقی فلسفه تربیت اسلامی
و فلسفه های تربیتی معاصر)

نویسنده کیست ؟

دکتر ماجد عرسان کیلانی، متفکر اردنی الأصل

کارشناسی تاریخ از دانشگاه قاهره و ارشد تاریخ اسلام از دانشگاه امریکایی بیروت
کارشناسی علوم تربیتی از دانشگاه اردن و ارشد اصول تعلیم و تربیت از همان دانشگاه
دکتر در رشته تعلیم و تربیت از دانشگاه پترسبورگ ایالت پنسیلوانیای آمریکا

شماری از مسئولیتهای علمی و اجرایی دکتر کیلانی از این قرار است:

- _ استاد تاریخ آموزش و پرورش، دانشکده علوم تربیتی دختران مدینه منوره
- _ رئیس مطالعات عربی در مرکز زبانهای خارجی، دانشگاه پترسبورگ آمریکا
- _ رئیس پژوهشهای تربیتی وزارت آموزش و پرورش اردن
- _ رئیس مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی نیویورک
- _ عضو انجمن تاریخ آموزش و پرورش آمریکا

تأليفات ديكر

- تطور مفهوم النظرية التربوية الإسلامية
- مناهج التربية الإسلامية و المربون العاملون فيها
- التعليم و مستقبل المجتمعات الإسلامية
- أهداف التربية الإسلامية في تربية الفرد وإخراج الأمة
- الأمة المسلمة ، مفهومها و مقوماتها و إخراجها

هدف کتاب

۱-هدف اصلی کتاب پیش رو نهادن طرحی تازه از فلسفه تربیت اسلامی است. در این اثر وزین، تلاش شده است در طرحی نو و پخته و منسجم، فلسفه تربیت اسلامی از متن قرآن کریم و سنت استخراج و پیش رو نهاده شود.

۲-رویکرد انتقادی مؤلف به فلسفه‌های تربیتی غرب از دیگر اهداف کتاب است که در کنار بداعت طرح و پختگی تحلیل‌ها موجب شده است اثری خواندنی و بس مفید در حوزه فلسفه تربیت اسلامی رقم خورد.

۳- نویسنده فارغ از فلسفه اسلامی به طرح و تحلیل موضوع پرداخته است و از این رهگذر، به نوعی، قائلان به لزوم برگرفتن فلسفه تربیت اسلامی از فلسفه اسلامی را به چالش علمی فراخوانده است

فصل های کتاب

مؤلف دیدگاههای خود را در ۶ بخش و ۳۱ فصل تحریر کرده است.

بخش اول : اهمیت پژوهش در فلسفه تربیت اسلامی

بخش دوم: طبیعت انسان در فلسفه تربیت اسلامی

بخش سوم: هستی‌شناسی در فلسفه تربیت اسلامی

بخش چهارم: نظریه شناخت در فلسفه تربیت اسلامی

بخش پنجم: نظریه ارزش‌ها در فلسفه تربیت اسلامی

بخش ششم : چند یاد آوری و خاتمه

مهمترین مباحث کتاب

۱- مفهوم و محتوا و جایگاه فلسفه تربیت

جایگاه فلسفه تربیت تربیت به مثابه دریانوردی

فلسفه تربیت به زبان ساده راهنمای دریانوردی است که مقصد حرکت کشتی تربیتی و ابزارهای آن را در اقیانوس های آینده مشخص میکند یعنی همانگونه که دریانوردان اقیانوس پیما راهنمایی دارند که مقصدشان را معلوم می کند و کشتی که بر آن سوار می شوند و نقشه ها و قطب نمایی که مسیرشان را مشخص می سازد و دستگاههای اندازه گیری که با آنها فاصله ها و ژرفای اقیانوس را می سنجند و به تغییرات جوی پی می برند ؛

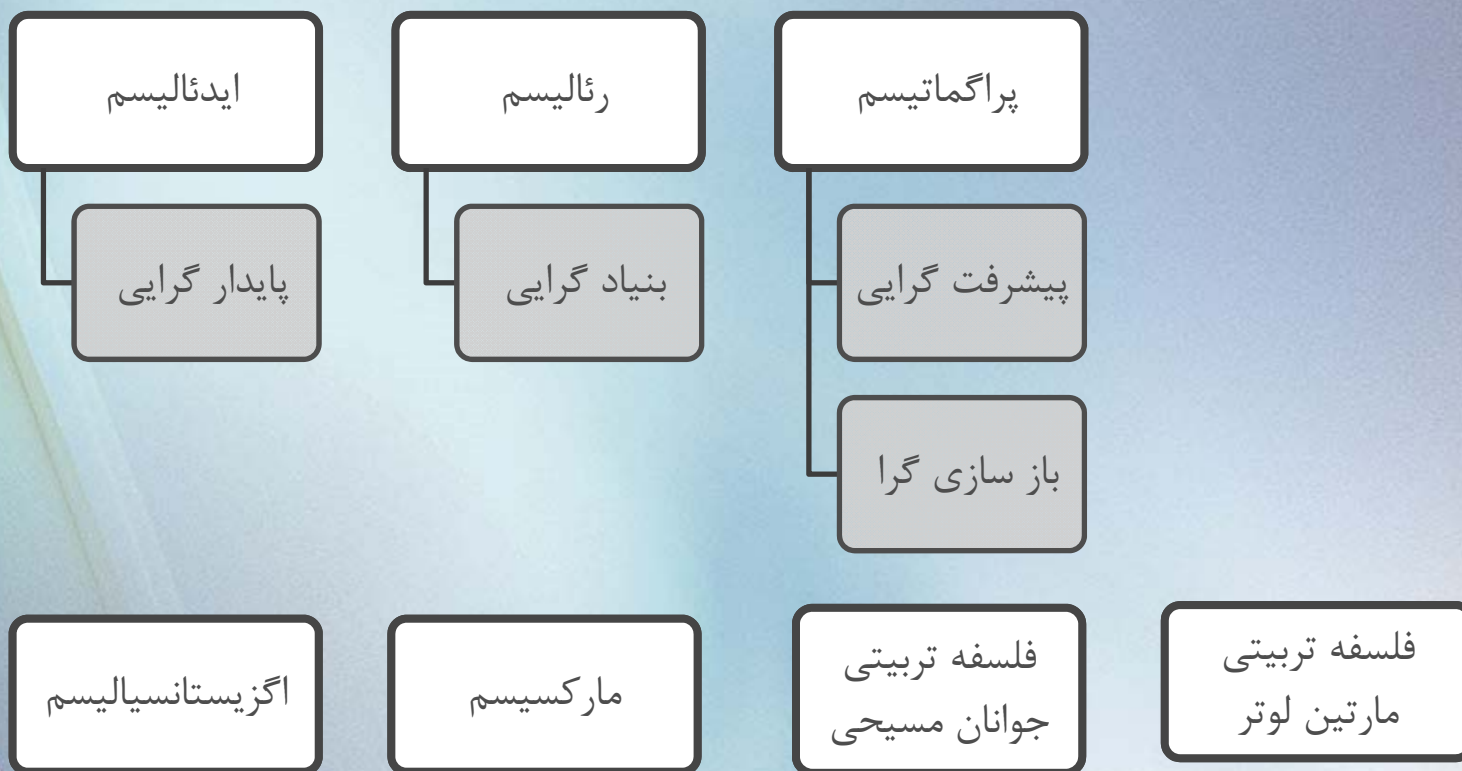
تربیت نیز که انسان را از اقیانوس های آینده عبور میدهد باید راهنمایی داشته باشد. فلسفه تربیت در فعالیت تربیتی جایگاه نخست را دارد که اهداف تربیت ، برنامه ها و موسسات آن ، روش ها و ابزارهایش برای آموزش و ارزیابی از آن سرچشمه می گیرد .

دریانوردی تربیتی درامواج آینده اقیانوس نیازمند نقشه راهنما است

مهمترین مباحث کتاب

۲- نزاع فلسفه های تربیتی در غرب

بی‌ثباتی فلسفه تربیتی غرب

۳- فلسفه تربیتی دیگر

رهایی بخش انسان از بحران کنونی

نیاز نظام‌های تربیتی جهان به فلسفه تربیت اسلامی

فلسفه تربیت اسلامی از عقیده توحید سرچشمه می‌گیرد که برای رسیدن به دو هدف تلاش میکند:

- ۱- بقای نوع انسان و جاودانگی او ۲- تعالی نوع انسان (رسیدن به پایه‌ای که شایسته جایگاه او در هستی است).

این دو هدف وقتی جامه عمل می‌پوشد
که روابط ۵ گانه انسان صورت بندد.

۴- انسان و طبیعت او

- ❖ انسان و تحول طبیعت او
- ❖ ضعف طبیعت انسان ،
- ❖ مولفه های طبیعت انسان
- ❖ نیازمندی انسان به تربیت میانه و معتدل
- ❖ تربیت این طبیعت را خداوند به عهده انسان گذاشته و آن را مسئولیتی انسانی قرار داده است .
- ❖ انسان مسئول اصلی برای تغییر است . به عبارت دیگر تغییر مهمترین مسئولیتی است که خداوند به عهده انسان گذارده . از پیامدهای این کاهلی نابودی پویایی است.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يَغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ

نمودار روابط در فلسفه تربیت اسلامی

فلسفه تربیت اسلامی متکفل برقراری رابطه انسان با خدا و پیامدهای فقدان این رابطه در فلسفه های تربیتی غرب

مبنای این رابطه عبودیت یا عبادت : اطاعت کامل از سر محبت کامل
در تمامی زمینه های فکری و اجتماعی و سیاسی و اقتصادی و
نظامی و ...

نمودهای این عبادت :

- ☐ نمود آیینی
- ☐ نمود اجتماعی
- ☐ نمود آفاقی

نمود آیینی : مناسک و و اعمالی که نشان این محبت است

نمود اجتماعی : فرهنگ و ارزش ها و آداب و رسوم اجتماعی
(تربیت باید متربیان را با گستره این روابط اجتماعی آشنا کند
(علوم اجتماعی)

نمود آفاقی : آشنایی با طبیعت و کشف قوانین آن (علوم طبیعی)

ضرورت عدم گسست میان این سه نمود
(حصر مفهوم عبادت به نمود آیینی)

گسست خطرناک

مهمترین مباحث کتاب

- ❖ معنای شناخت و آبشخور آن
- ❖ حوزه های شناخت
- ❖ ابزار شناخت
- ❖ اهل شناخت
- ❖ زبان شناخت
- ❖ حقیقت و گونه های شناخت .

مهمترین مباحث کتاب

مفهوم و اهمیت شناخت: قرآن کریم شناخت را قرائت نامیده است

زیرا شناخت انسانی همان قرائت حقایق وجود ، مشاهده و شناسایی آنها است

- مراتب قرائت و شناخت:
- قرائت آغاز و انجام هستی
- قرائت کتاب هستی : مظاهر قدرت خدا در تکوین عناصر هستی و قوانین حاکم بر آن (آیات آفاقی)
- قرائت جامعه انسانی (آیات انفسی)

مهمترین مباحث کتاب

منبع شناخت : آبخور شناخت خداوند تبارک و تعالی است.

معرفت انسانی برگرفته از معرفت الهی / عِلْمُ الْإِنْسَانِ مَا لَمْ يَعْلَمْ

عِلْمُهُ الْبَيَانُ = معرفت بیانی / عِلْمُكَ الْكِتَابُ وَالْحِكْمَةُ = معرفت دینی

عِلْمُنَاهُ صِنْعُهُ لِبُوسٍ = معرفت فنی و حرفه ای / یَوْقِي الْحِكْمَةُ = معرفت علمی و مدیریتی

عِلْمٌ بِالْقَلَمِ = معرفت نوشتن / مَا عُلِّمْتُمْ مِنَ الْجَوَارِحِ مَكْلَبِينَ ... معرفت پرورش حیوانات

عِلْمَتُنِي مِنَ تَأْوِيلِ الْإِحَادِيثِ = معرفت تحلیل رویدادها و حوادث

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا

مهمترین مباحث کتاب

❖ حوزه شناخت : غیب و شهادت

❖ ابزار شناخت : وحی و عقل و حواس (ضرورت همکاری این سه در فرآیند شناخت)

پیامدهای گسست این سه ابزار در فرآیند شناخت

ضرورت همکاری علوم دینی با علوم طبیعی و اجتماعی و تاثیر آن
بر رشد و فروپاشی تمدن ها

مهمترین مباحث کتاب

- اهمیت ارزشها و تقسیم بندی اسلامی آن
- چالش میان نظام ارزشی و پیشرفت انسان
- بحران ارزشها در تربیت جدید

تعریف ارزش : ملاک و معیاری است که بر اساس آن به میزان خوبی و بها و گرایش به افکار و اشخاص و اعمال و موضوعات و مواضع فردی و گروهی ، یا میزان بدی و بی بهایی و بیزاری از آن و یا حد معینی میان این دو میزان داروی می کنیم .

آینده هر جامعه ای بیش از اینکه بر پیشرفت فناوری متکی باشد بر ارزش هایی که برگزیده استوار است .
تزلزل در ارزشها بزرگترین خطر جهان معاصر

مهمترین مباحث کتاب

❖ تقسیم ارزش ها

- ارزش های تقوا
- ارزشهای کفر
- ارزشهای نفاق

❖ هرم ارزش های تقوا

- ارزش های اسلام
- ارزش های ایمان
- ارزش های احسان

نقاط قوت و ضعف کتاب

❖ نقاط قوت

- ۱- رویکرد و حیانی – عقلانی (تاکید برآموزه های قرآن و سنت)
- ۲- رویکرد انتقادی (تبیین دقیق بحران فلسفه ای تربیتی غرب با بهره گیری از منابع فراوان غربی)
- ۳- رویکرد وحدت گرا (وحدت علم و دین / دنیا و آخرت / ابزارهای شناخت / وحدت در عبادت)
- ۴- برداشتهای نو و لطیف از آیات قرآن کریم (رویکرد اجتماعی در آیات)

❖ نقاط ضعف

- ۱- بی بهره گی از روایات اهل بیت علیهم السلام
- ۲- برخی برداشتهای غلط از مفاهیم اسلامی مانند شفاعت
- ۳- غفلت از ذکر رابطه انسان با خود در روابط انسانی
- ۴- غفلت از ابزار ترکیه به عنوان یکی از ابزار شناخت

با سپاس از توجه شما